

1 CESTA SUR – OD POČÁTKŮ PO SOUČASNOST

Pôvodný text Jana Kožnara upravený do formy rozhovoru s Tatianou Pavlovičovou.

”Naším veľkým tématom je výcvik ve skupinové psychoterapii, který začali a rozběhli v tehdejší Československu tři významní kliničtí pracovníci – psychiatři Jaroslav Skála, Jaromír Rubeš a psycholog Eduard Urban a z iniciál jejich příjmení se začala pro jimi vyvinutý systém používat zkratka SUR.“
(Jan Kožnar, 2025).

Obrázok 1.1 Zakladatelia SUR-u – Urban, Rubeš, Skála
Zdroj: SKÁLA, J. 1998. *Lékařův maraton*. Český spisovatel, 1998.

Honza, vieme, že si všetkých troch zakladateľov, Jaroslava Skálu, Eduarda Urbana a Jaromíra Rubeša osobne poznal. Hovorí sa, že boli veľmi

odlišní, niektorí kolegovia ich dokonca opisujú ako ego, superego a id. Akí boli po ľudskej stránke?

To je veľmi svízelná otázka. Nedokážu je charakterizovať, vyhodnotiť a popsať ako tri svérázné a nesmírně důležité a vlivné osobnosti pro výcvik v psychoterapii, dokážu se vyjádřit jen o mých osobních zkušenostech a zážitcích s nimi, které mohou být poněkud vzdáleny tomu, jací skutečně byli. Vždyť jsem si do nich promítal svou vlastní žitou skutečnost mladého člověka, hledajícího svou profesní a životní cestu a hledajícího své tolik potřebné vzory. Mně samotnému, nicméně připadá metafora o nich třech, jako o Freudově triádě id, ego a superego, jako nesmírně trefná a výstižná, nejen originální. Jaromír Rubeš byl v jistém smyslu bouřlivák umělecky a tedy idiograficky více nežli vědecky zaměřený na klinickou práci a individuální zážitky, byl vtipný, nesmírně tvořivý a originální, byl mistrem improvizace. Svým vlastním vzorem vnesl do výcvikové ideologie i praxe tolik potřebný důraz na zážitek a sebezkušenost ve výcviku terapeutických dovedností. Nebál se riskovat a hledat netradiční cesty. Dle mého soudu mu chyběl trochu větší smysl pro řád, normy a pravidla, nebylo pro něj obtížné se občas vyhnout disciplinovanějšímu přístupu k výcvikové realitě. [Abych si nepřipadal jako nevďěčný a pomlouvající žák, mohu uvést extrémně silný doklad: výcviková komunita, kterou vedl J. Rubeš od roku 1973, se po několika letech nevyvíjela úplně optimálně, a tak Jaromír, aby posílil mužskou část komunitních frekventantů, povolal k nástupu do výcviku (po jejím tříletém průběhu!) dva psychology, kteří měli povzbudit gender dynamiku komunity. To bylo nevídané a z dnešního hlediska to byl naprosto nepřiměřený zásah do průběhu skupinové a komunitní dynamiky, nehledě na pochybný vzdělávací přínos pro ony dva nově přizvané.] Jaroslav Skála byl naopak velmi cílevědomý a disciplinovaný muž, který vyvinul jedinečný terapeutický systém práce s lidmi závislými na alkoholu a tento systém přenesl i do teorie a praxe terapeutického výcviku. Dbal na režim, pravidla a užitečné sociální normy, které pomáhaly v psychoterapeutickém výcviku dosahovat požadovaných cílů i přes závažné a nosné emocionální výkyvy individuální i skupinové, které se ve skupinové výcvikové práci pochopitelně vyskytovaly. Byl nesmírně důsledný, náročný, zdravě přísný na sebe i na ostatní a měl obrovský dar vytvářet funkční systém jak v terapeutické, tak ve výcvikové realitě. Čím byl starší, tím více se projevovaly jeho dovednosti racionálního přístupu k realitě a také jeho velká dovednost empatie. Byl, dle mého soudu tím, kdo dokázal v praxi naplňovat postuláty tzv. pozitivní psychologie a realizovat je, nejen o nich přednášet, čehož dokladem je například jeho formulace pravidel výcvikové komunity, tzv. Skálovo desatero (viz v 2. kapitole). Eduarda Urbana jsem znal osobně nejméně, navštívil naši výcvikovou komunitu v roce 1974

jedenkrát a neudělal na nás účastníky dobrý dojem. Byl kárající, nedůvěřivý a vůči J. Rubešovi se vymezoval dosti konfrontačně. Jeho obsedantně mravnostní postoje byly příslovečné. Na druhé straně jsem se osobně přátelil se dvěma členy jeho výcvikové komunity, otevřené roku 1975 a ti oba k němu měli patřičně pozitivní vztah, takže ve své výcvikové komunitě vytvářel nepochybně správnou atmosféru pro přenosové vnímání a prožívání.

Kde sú, podľa teba, korene skupinovej psychoterapie, sebaskúmania a zážitkového učenia typického pre systém SUR?

V šedesátých letech minulého století byla tehdy doba celosvětově zralá na učení se v oblasti sociální, pedagogické i klinické psychologie nejen teoreticky, ale také prakticky, tj. zážitkem a vlastní zkušeností na sobě samém a také učením se prací, jak se v USA dodnes silně prakticky prosazuje tzv. „learning by doing“, tedy učení konáním, samotným pracovním výkonem pod kvalitní kontrolou a supervizí. Kurt Lewin už v té době zavedl a široce rozvinul v oblasti sociální a pracovní (zaměstnanecké) psychologie tzv. tréninkové skupiny (t-groups), svou stále větší popularitu získávaly tzv. „encounter groups“, tedy skupiny setkání a všechny tyto trendy se začaly pomalu prosazovat i ve vzdělávání a začínaly pronikat i do zdravotnictví. Navíc už drahnou dobu od Maxwella Jonese se v klinické praxi a psychotherapeutické praxi prosazoval přístup skupinový, nejen pro jeho ekonomičnost, ale hlavně pro účinnost, způsobovanou stále lépe chápanou a využívanou skupinovou dynamikou při vlivu na lidskou psychiku a duševní zdraví.

Opisuješ situáciu a hnutia v zahraničí. Vieme, že podmienky v Československu v šesťdesiatych a sedemdesiatych rokoch boli diametrálne odlišné od okolností v Západnej Európe a v USA. Ako bolo možné, že tieto myšlienky prenikli za železnú oponu a podnietili vznik unikátneho modelu vzdelávania budúcich psychoterapeutov?

Oblast psychoterapie, ktorou tito naši tři velikáni SUR reprezentovali, jakoby si přímo volala po kvalitním vzdělávání, výchově a praktickém tréninku nových profesionálů při práci s duševně nemocnými a narušenými jedinci v oblasti psychiatrie, psychopatologie a klinické psychologie. Bylo stále zřetelnější, že pro tak náročnou práci s lidmi, jakou je pokus o ovlivňování psychiky a osobnosti duševně nemocných a narušených, nepostačuje teoretická příprava sebe-dokonalějšího medicínského vzdělávání, ale, že je třeba připravovat odborníky také prakticky tak, aby získávali nejen poznatky, ale také dovednosti a zkušenosti v tom, jak pracovat s živým člověkem, případně se skupinou. Nevím přesně, zda

všichni tři, anebo jen Jaroslav Skála, o kterém to vím z osobního setkávání, se zúčastnili koncem šedesátých let tehdy každoročně pořádaného populárního psychoterapeutického týdne v německém Lindau, kde se zúčastňovali tréninkových skupin v různých oblastech psychoterapie, a tam načerpali nápady, zkušenosti a styl výcvikové práce v psychoterapii, který potom přivezli do Československa. (Velmi pravděpodobně se účastnil psychoterapeutického týdne v Lindau i Eduard Urban.) Jak to v takovýchto případech bývá, naši tři zakladatelé šli osobně aktivně naproti profesně a společensky stále se výrazněji prosazujícímu trendu, čímž dozrála doba k zahájení systematické výcvikové vzdělávací práce ve skupinové terapii.

Patří SUR ono historické prvenstvo výcviku?

Na tomto místě je třeba zmínit, že SUR nebyli úplně prvními, kdo se pustili do vzdělávací tréninkové práce s profesionály zdravotnických profesí, jejich vliv a trend však stále přetrvává v obou částech nyní již rozdělené země, v Česku i na Slovensku. Prvním byl s největší pravděpodobností tehdy velmi vlivný, významný a agilní pražský psychiatr Ferdinand Knobloch, který koncem šedesátých let emigroval do Kanady, kde vyvinul a etabloval vlastní psychoterapeutický směr, nazývaný Integrovaná psychoterapie. Pod jeho vedením, ještě v lednu 1968 (zlatá léta šedesátá v hudbě, literatuře a i psychoterapii nejen v Československu) totiž pod tzv. Skupinou pro integraci v psychoterapii, která byla ustavena už v červnu 1967 jako součást Psychoterapeutické sekce Československé lékařské společnosti J. E. Purkyně (viz Hausner a spol. 1972) byl uspořádán první praktický zážitkový (dnes bychom řekli sebezkušenostní) výcvik v dynamicky orientované skupinové terapii, jenž využil fungujícího systému lobečské terapeutické komunity, jako tzv. První lobečské terapeutické dny (viz Soukal 1969 a Kratochvíl 1976). Vedoucí roli tam tehdy hráli právě F. Knobloch, dále Z. Mrázek, H. Junová a E. Břicháčková a v průběhu týdenního soustředění prodělávali účastníci tohoto výcviku (26 psychiatrů a psychologů, z toho 1 z Polska) sami na sobě výcvik ve skupinových rozhovorech, v psychogymnastice, arteterapii a psychodramatu (viz Zpráva o lobečských psychoterapeutických dnech 1968).

Spomínáš celý rad významných osobností. Systém SUR sa však odvoláva na trojicu otcov zakladateľov.

Prakticky paralelně, i když o něco později ustanovili právě pražští J. Skála, J. Rubeš a E. Urban, ale s nimi i brněnský psychiatr Milan Bouchal tzv. Pracovní skupinu pro výcvik a výuku v psychoterapii a v rámci ní rozběhli první výcvikovou komunitu, v níž působili společně ještě všichni čtyři. Tato historicky první

výcviková komunita SUR, tehdy ještě tak neoznačovaná, byla otevřena v roce 1970 a po mírně problematických začátcích (dle ústní výpovědi Hanky Prokešové) trvala 5 let, přičemž se scházela v rekreačním univerzitním objektu v Dobronicích. Podle informací Hanky v ní vedla jednu výcvikovou skupinu Hanka Junová, další Jaromír Rubeš a Milan Bouchal. Jako externí lektor tam působil také Jirka Heller, který tam vedl workshopy, zaměřené na relaxaci. Pro pamětníky bude možná zajímavé, že frekventanty této komunity byli také později známí odborníci Petr Příhoda, K. Krombholz, K. Plaček (dnes působící jako psychiatr v Kalifornii), Jiří Kutina.

Aký význam malo založenie samostatných výcvikových komunit Jaroslavom Skálom pre ďalší rozvoj psychoterapeutického výcviku a ako to ovplyvnilo možnosť zapojenia novej generácie účastníkov?

Organizačně zdatný, pracovitý a tvořivý Jaroslav Skála navrhnul a prosadil, aby se výcvik dále rozvíjel a šířil tím způsobem, že zakladatelé se rozpojí a založí každý svou vlastní výcvikovou komunitu. Sám začal a v roce 1972 otevřel výcvikovou komunitu a tu již vedl jako vedoucí komunity sám. O této komunitě toho moc nevím, vím jen, že v ní byla jako frekventantka známá Jitka Vodňanská a ze Slovenska, kde jsem tehdy působil v Bratislavě, nitrianský Pavel Czauder, který mně osobně také vřele doporučoval, abych se do tohoto výcvikového dění osobně zapojil a pokusil se stát účastníkem výcvikového programu. Jaromír Rubeš otevřel samostatně svoji výcvikovou komunitu dle plánu v roce 1973 a Eduard Urban, pravděpodobně pro svou obsedantní pečlivost pak otevřel svoji výcvikovou komunitu s ročním zpožděním až v roce 1975 a pokud vím, realizoval výcviková setkání komunity v jiném formátu, a to jako převážně víkendová, nikoli celotýdenní.

Vyštudoval si psychológiu na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Čo ti pomohlo, inšpirovalo ťa, podnietilo ťa, aby si sa zapojil do výcvikového programu? Vlastne, ako si sa do výcviku dostal ty, Honza?

To se mi podařilo v roce 1973, kdy výcvikovou komunitu otevřel a zahájil Jaromír Rubeš. To, jak jsem se do tohoto programu dostal, má zajímavé souvislosti. Začátkem sedmdesátých let jsem byl tehdy inspirován svým velkým učitelem a posléze i přítelem, bratislavským psychologem Ivanem Štúrem, ke studiu a propagaci tzv. Humanistické psychologie. Dokonce jsme tehdy přednesli společně na klinické sekci Slovenské psychologické společnosti referát s názvem „Humanistická psychológia a klinická prax u detí“ (Kožnar, Štúr 1970), vzbudili jsme tím zajímavou pozornost publika a hlavně nepřátelskou reakci tehdejšího

slovenského vedúceho klinickej psychológie univerzitného docenta Ondreja Kondáše. Vzpomínám si, jak nás napadl v diskusi slovy, že vlastne říkáme banality, ktoré jsou každému klinickému psychologovi známy a on nechápe „prečo je pritom toľko pátosu“. On sám nemel príliš pozitívny vzťah k Ivanovi Štúrovi, jednak pro jeho obľúbenosť študenty a také pro jeho zásadový a mravný postoj ke vstupu vojsk Varšavskej zmlouvy do ČSSR v 68. roce. V každém prípade svou reakci podpořil můj postoj k humanistické psychologii a o to více jsem se o ni začal zajímat. Objevil jsem, že s příspěvkem na toto téma někde v Praze vystoupil v té době pražský psychiatr Karel Zeman, obrátil jsem se písemně na něj a požádal o spolupráci. Jeho odpověď zněla, abych napsal spíše jemu dobrému kolegovi Eduardovi Bakalářovi, který se tomuto tématu věnuje více nežli on, neboť on sám je psychiatrem a spíše psychoanalyticky orientovaným. S Eduardem jsme se brzy stali přáteli, poslal mi hodně zajímavých a kvalitních materiálů o humanistické psychologii a navíc mi navrhnul, ať vstoupím do právě chystaného výcvikového programu, kterým byla právě otevíraná výcviková komunita Jaromíra Rubeše.

To jsem také učinil, přihlásil jsem se, byl jsem přijat a hned v létě roku 1973 jsem jel na první výcvikové soustředění, které probíhalo v Lojovicích u Prahy, ve slavném místě psychiatrického oddělení léčby ženských závislostí na alkoholu, které tehdy vedl Jiří Heller, náš pozdější skvělý spolupracovník v komunitách SUR, pořádaných pod bratislavským VÚDPaPem.

Komunita Jaromíra Rubeše, zahájená v roku 1973 má v sebe podľa tvojho rozprávania, mnoho zaujímavostí, o ktorých vieš veľa, pretože si bol účastníkom. Môžeš nám ich viac priblížiť?

Komunita byla také, jako Skálova, proponována na 5 let, měla 3 výcvikové skupiny, které byly vedeny Janou Kunftovou, Eduardem Bakalářem a Vladimírem Pohlem. Eduard se kromě vedení výcvikové skupiny ukázal být velice agilním a tvořivým novátorem v nacházení různých terapeuticky využitelných postupů, tzv. „her“, mnoho jich přivezl ze zahraničí, adaptoval je na naše poměry, ověřoval je prakticky v různých pražských neformálních skupinách (zcela jistě nikoli prokomunistických, ale spíše disidentských) a publikoval je postupně v několika velice zdařilých publikacích (Moderní společenské hry s psychologickou tematikou 1980, I dospěli si mohou hrát 1976, Psychohry 1989). Eduard byl neunavitelným a nevyčerpatelným zdrojem přísunu různých skupinových technik a her, vhodných zejména pro klubové aktivity. Výcvikové skupiny, jak bylo uvedeno výše, byly vedeny jen jedním lektorem, až později se totiž přešlo k té luxusní praxi, že jsou skupiny vedeny dvoupohlavní dvojicí lektorů. V té době komunistického temna byla příležitost k setkávání odborníků nezátížených bolševickou ideologií nesmírně vítána, a tak v naší komunitě byli frekventanty

také odborníci v té době profesně velmi kvalitní a známí. Mohu jmenovat Pavla Říčana, Soňu Hermochovou, psychiatra Jánoše Szikoru a Pavla Zemka, sexuologa Miloše Lachmana, ale také lidi z disentu, jako Helenu Klímovou, známou beletristickou autorku a manželku proslulého antirežimového spisovatele Ivana Klímy, dále třeba tzv. Sally, neboli Jiřinu Hanušovou, známou to autorku rubriky Sally v časopise Mladý svět. Mezi frekventanty byl i Jiří Růžička, už tehdy se prosazující klinický psycholog a kolega Jaroslava Skály, dnešní rektor soukromé vysoké školy, zaměřené na sociální práci a psychoterapii.

Co k této komunitě dodat? Nejpodstatnější informací a poselstvím je odkaz Jany Kunftové, později Štúrové, která se provdala za mého přítele Ivana Štúra a byla nesmírně zodpovědnou vedoucí výcvikové skupiny. Přestože komunita Jaromíra Rubeše nekončila svůj program plánovitě, cílevědomě a reflektovaně, Jana jako vedoucí skupiny řekla, že výcvik své skupiny dotáhne až do zdárného konce a navrhla, abychom se jako skupina scházeli *de facto* supervizně nad vznikajícím výcvikovým programem bratislavského VÚDPaPu, který jsme již začali velmi realisticky plánovat a zahajovat.

Prešiel si výcvikovým programom v komunite vedenej Jaromírom Rubešom. Všetci, ktorí ťa z tejto stránky poznáme vieme, že preferuješ štýl práce Jaroslava Skálu. Ako k tomu došlo?

Jednoduchá odpověď a současně i složitá: protože jsem pochopil, že Skálův styl vedení skupin a komunity byl opravdu propracovávaným a reflektovaným systémem a stylem, zatímco se toto o přístupu Jaromíra Rubeše snadno říci nedalo. Jak jsem řekl, Jaromír byl mistrem improvizace, což bylo velice inspirující, ale já jsem se potřeboval nejdříve naučit řemeslo a až potom jsem si mohl začít troufat na tvořivost a improvizaci. Asi bylo ve hře i to, že k J. Rubešovi jsem byl do výcvikové komunity přidělen, zatímco J. Skálu jsem si vybral tím, že jsem k němu začal dojíždět do Prahy na tzv. Bálintovské víkendy, kde jsem se od něj hodně učil a posléze jsem jej oslovil, aby spolu s profesorem Kratochvílem vedli komunitu pod bratislavským Domem techniky, kde jsem vedl jednu výcvikovou skupinu. Jaroslav Skála mi od začátku hodně imponoval a dodnes se přistihuji při tom, že bych rád dokázal reagovat ve svízelných situacích jako on. Možná bych mohl zmínit i to, že když se snažím si introspektivně uspořádat historii vlastního osobního (nejen profesionálního) vývoje, zdá se mi, jako by mi Jaromír Rubeš asocioval spíše vliv mého dědy na můj růst, byl bouřlivákem, měl rád rum a ženy, všechno manuálně dokázal a nebyl příkladně sociálně adaptovaným jedincem, zatímco Jaroslav Skála jakoby mi asocioval spíše mého otce, který byl uspořádaným, disciplinovaným, dbal na pravidla a správnost sociálního chování, byl společensky přizpůsobivější. Jsou to však asociace mé a je to mé vnímání

vyrůstajícího chlapce, kdoví, jak tomu bylo ve skutečnosti. Může to ale působit sofistikovaně když se pokouším zpracovávat svůj vývojový náhled na sebe sama a na vlivy, kterým jsem byl vystaven.

Veľká časť výcvikových programov SUR sa realizovala v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch minulého storočia. Znamená to v dobe normalizácie. Predpokladám, že Štátna bezpečnosť zameraná na tzv. vnútorného nepriateľa zrejme nemohla nevedieť o v skutočnosti občianskej aktivite ako bol SUR. Niektorí absolventi SUR hovoria o výcviku ako o ostrove pozitívnej deviácie. Mohol by si nám k tejto téme niečo povedať?

Naše výcviky byly určité komunistickým gestapem, tedy STB pozorně sledovány a pamatuji si, jak jsme měli v naší komunitě jednoho muže, kterého jsme mezi sebou podezírali, že estébákům donáší. Jak už to ale často bylo, nejspíše donášel někdo úplně jiný a méně nápadný. Víím, že jsme se tím příliš netrápili, byla to součást tehdejší společenské reality a myslím, že v náš prospěch mluvilo to, že jsme se zabývali školením o psychopatologii a tedy o lidech, žijících většinou na okraji společenského života v psychiatrických institucích, a ti opravdu nepatřili k zájmovým skupinám tajné policie. Já sám jsem měl spíše značné problémy s STB v Bratislavě, kde jsem tehdy žil a kde mne vyhledali a dosti dlouho mne šikanovali a vyhrožovali, protože jsem pracoval na dvou pracovištích, která je extrémně zajímala, neboť tam byly osoby vpravdě disidentské, o kterých chtěli co nejvíce vědět a potřebovali tudíž získat zdroje informací. Vzpomínám si, jak mi právě účast ve výcvikové komunitě úžasně pomohla, protože jsem se tam dostal do kontaktu s lidmi, kteří měli s STB své špatné zkušenosti a byli mi velice nápomocní, posílili mne a řekl bych, že mne moudře školili, jak přežívat tuto sociální patologii a přitom se nedat zastrašit a nepodlehout úzkosti, která by mne mohla vést do jejich zruďného vlivu. (Někdy bych rád popsal, jak se mi podařilo se z jejich obtěžující moci a nátlaku vymanit, ale tomu bych měl poskytnout prostor v jiné práci a na jiném místě.)

Bratislavská vetva SUR vznikla v roku 1978, vlastne ešte v totalitnej dobe. Ako sa podarilo túto líniu vytvoriť a dlhodobu rozvíjať?

V roce 1978, kdy vlastně končila práce naší výcvikové skupiny a současně jsem díky svému sklonu k činorodosti hledal příležitosti ke smysluplným aktivitám ve svém odborném životě, tak právě přišla Jana Kunftová, později Štúrová s návrhem, ať něco podnikneme pro odborné pracovníky „polepšoven“, tedy diagnostických a výchovných ústavů pro děti a mládež s poruchami chování (což jsou v současnosti ve SR diagnostická a reedukační centra). Ona sama totiž

rozběhla malou výcvikovou komunitu pro asi 16 výchovných pracovníků těchto zařízení v české části tehdejší společné republiky, z nichž mnozí byli ředitelé a pravděpodobně v letech 1973 a 1974 spolu s Martou Danešovou pro ně uspořádala kratší, ale smysluplný výcvik zaměřený na to, jak takového skupinově terapeutické aktivity aplikovat v „polepšovenských“ zařízeních. Tento výcvikový program byl přijat velmi pozitivně a mnozí z účastníků začali aplikovat některé prvky z výcviku, jako například komunitní setkání a klubové aktivity na jejich pracovištích (např. ředitel p. Horák v ústavu v Praze na Lublaňské ulici). Jana tehdy přišla s nápadem, pokusit se o oficiálnější výcvikové programy pro odborné pracovníky „polepšoven“, konkrétně tedy pod bratislavským ústavem (VÚD-PaP), kde jsem tehdy pracoval a tím současně posunout náš vlastní výcvikový program z Rubešovy komunity ještě na další vyšší úroveň. Opět nám tehdy přály některé podivuhodně pozitivní okolnosti: ředitelem ústavu byl tehdy osvícený a poněkud anarchisticky (vůči komunistům) laděný Michal Pavlovkin, který okamžitě rozpoznal potenciál navrhované činnosti a hodně stál o to, aby jinak poměrně neproduktivní ústav přišel s něčím užitečným pro pedagogickou praxi.

Navíc byl mým přímým nadřízeným psycholog Ján Vopálenský, rovněž zajímavá figura tehdejší psychologické obce a ten mne v naší snaze maximálně podpořil a účinně spoluvytvářel i administrativní podmínky pro to, aby se naše aktivita dala zahájit a rozvinout. Vypracoval jsem tehdy na ústavu podrobnou práci o koncepci psychoterapeutického výcviku pro odborné pracovníky v převýchovných institucích (Kožnar, 1981), dokonce jsem ji obhájil, což svědčí o osvědčenosti a kvalitě Michala Pavlovkina jako ředitele ústavu, neboť se nijak nezdráhal akceptovat terminologii „psychoterapie“ a nebylo nutno zamlžovat naši práci termínem „skupinové formy práce“. Spolu s Janou Štúrovou jsme tehdy sepsali a publikovali poměrně podrobný text o smyslu a důvodech aplikace skupinově psychoterapeutických postupů na pracovištích, zaměřených na převýchovu problémových dětí a dissociálně se vyvíjející mládeže, kde ovšem setrváváme u opatrné formulace o skupinových formách práce (Kožnar, Štúrová, 1981). Z ideologických důvodů jsme mluvili spíše o metodách skupinové korektivní práce s dětmi a mládeží, nežli o metodách psychoterapeutických, abychom neudráždili ani školské ministerské úředníky, ani úzkostně zkostnatělé psychology, snažící se psychoterapii ohraničit a učinit výlučnou aktivitou jen pro psychology a pro zdravotnictví.

Velmi nakloněná nám tehdy byla i úřednice českého ministerstva školství Jana Burianová, která měla pozitivní zkušenost s minulou spoluprací s Janou Kunftovou Štúrovou a která nám zabezpečila finanční krytí potřebných nákladů na program. Peníze na honoráře lektorům šly tedy z českého ministerstva školství, zatímco organizaci, administrativní i praktickou práci a veškeré obsahové

zabezpečení výcvikového programu pokrývalo slovenské ministerstvo školství přes svůj přímo řízený ústav, tedy Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie.

V tomto období do programu SUR prichádza prvýkrát s patronátom bratislavský VÚDPaP. Čo bolo nevyhnutné vykonať, aby sa takýto projekt spustil? Ako to prebiehalo?

První výcvikový program komunity SUR, který se nám podařilo zahájit pod bratislavským ústavem, byl realizován v listopadu roku 1978 v zařízení slovenského ministerstva školství v Tonkovicích u Bratislavy. Tuto komunitu označujeme písmenem „B“, protože písmeno „A“ začalo být rezervováno pro první, již zmíněný výcvikový program pro odborné pracovníky výchovných a diagnostických ústavů (tedy slangově „polepšoven“), který zorganizovala začátkem sedmdesátých let tehdy ještě Jana Kunftová spolu s Martou Danešovou v české části republiky.

Zahájili jsme tedy program pro 32 frekventantů, komunitu vedla Jana Štúrová a skupiny jsme vedli už dvojice lektorů v tomto složení: Slávek Hubálek se Zojou Stehlíkovou, Matouš Řezníček s Martou Danešovou a já se Slávkou Martínkovou. Jana jako vedoucí programu nás vedla laskavě, ale přísně, počínala si z počátku stále jako vedoucí, která nás většinu původně vedla a trénovala ve výcvikových skupinách a věděla, že ve výcvikových aktivitách jsme všichni, až na Martu Danešovou nováčky. Spolu s Janou Štúrovou jsem se podílel na vypracování oficiálního projektu výcviku a v něm jsme vyšli ze zkušeností výcvikové komunity „A“.

Nepriamo uvádzaš, resp. naznačuješ, že sa celý systém postupne budoval, rozvíjal, možno dotváral. Udiali sa nejaké špecifické zmeny v programe, ktoré ste navrhovali v porovnaní s predchádzajúcimi výcvikmi?

Ano, na rozdíl od klasických výcvikových programů SUR přišla Jana s praktickou modifikací: místo naplánovaného pětiletého programu, čímž se vyznačovaly a dodnes vyznačují původní výcviky SUR, navrhla Jana a prosadila program časově zkrácený tak, že neprobíhala celokomunitní setkání (tedy všech tří skupin) jedenkrát za rok, ale dvakrát ročně (na jaře a na podzim), avšak při zachování počtu hodin celého výcvikového programu. Mezi celokomunitními setkáními proběhla ještě tzv. víkendová setkání jednotlivých skupin každé zvlášť, vždy se svou dvojicí lektorů. Přes víkend se ve skupinách pracovalo tak, že proběhlo 20 výcvikových hodin. Při celokomunitním týdenním setkání všech účastníků a tedy všech tří skupin proběhlo zhruba 60 výcvikových hodin. Tato výcviková